

4. Колодний А. М. Академічне релігієзнавство. Курс лекцій / А. М. Колодний. – К. : [б. в.], 2006. – С. 320–325.
5. Кушаков Ю. В. Историко-философская концепция Л. Фейербаха. Теория, методология, конкретные результаты / Ю. В. Кушаков. – Киев : [б. и.], 1981.
6. Лишвиц Г. М. Атеизм Людвиг Фейербаха / Г. М. Лишвиц. – Минск : [б. в.], 1978.
7. Фейербах Л. Сущность христианства // Избранные философские произведения / Л. Фейербах : в 2 т. ; вступ. ст. М. М. Григорьяна. – М. : [б. и.], 1955. – С. 5–9.
8. Фейербах Л. Избранные философские произведения / Л. Фейербах : в 3-х т. ; вступ. ст. М. М. Григорьяна. – М. : [б. и.], 1955. – С. 29–32.
9. Фейербах Л. Сущность христианства / Л. Фейербах. – М. : Мысль, 1965. – с.
10. Черній А. М. Релігієзнавство / А. М. Черній. – К. : Академвидав, 2005. – С. 80–115.

Распопов Евгений. Сущность религии как фактор иммортализма в концепции Людвиг Фейербаха.

Статья анализирует специфику религиозной природы бессмертия и воскресения в творчестве известного немецкого философа Людвиг Фейербаха. Осуществлена попытка анализа иморталогического религиозного мировоззрения на основе основных трудов Фейербаха. Показано, что проблема бессмертия в религиозной системе имеет свои специфические факторы и природу, что отражено в психологии поведения носителей религиозной веры. Творческое наследие выдающегося философа помогает выяснить глубинную сущность данной проблемы.

Ключевые слова: иммортализм, бессмертие, личное бессмертие, религиозное сознание, антропологизм, природа религиозности.

Raspopov Yevgen. The Essence of Religion as a Factor in the Concept of Immortalism Ludwig Feuerbach.

The article analyzes the specifics of the religious nature of immortality and resurrection in the works of the famous German philosopher Ludwig Feuerbach. An attempt imortology analysis of religious outlook based on the major works of Feuerbach. It is shown that the problem of immortality in the religious system has its own specific factors, its nature, which is reflected in the behavior of media psychology of religious faith. The artistic heritage of outstanding philosopher helps to find out the deep essence of the problem.

Key words: immortalism, immortality, personal immortality, religious consciousness, anthropological, religious nature.

Стаття надійшла до редколегії
04.04.2013 р.

УДК 2–184(=161.2)

Ірина Клімук

Українські релігійні стереотипи в контексті формування сучасної релігійної ідентичності

У статті проаналізовано проблему взаємозв'язку релігійних стереотипів та ідентичності. Розкрито сприйняття релігійних стереотипів особистістю і їх вплив на формування індивідуальної та колективної релігійної ідентичності сучасного українця.

Ключові слова: стереотип, релігійний стереотип, індивідуальна релігійна ідентичність, конфесійна ідентичність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Релігійна ідентичність не є незмінною, фіксованою константою, яка дана людині від народження, а конструюється індивідом залежно від індивідуальних особливостей і соціальних умов. Важливу роль у формуванні релігійної ідентичності й міжконфесійних відносин відіграють численні релігійні стереотипи – узагальнені образи про об'єкт, групу, які подають у вигляді стислого висновку. Світ, у якому ми живемо, сповнений стереотипами – етнічними, політичними, гендерними, віковими, культурними, мовними, релігійними. Вони впливають на формування не лише політичних поглядів, а й світогляду людини, її моральних норм, релігійних переконань, а загалом ідентичності. Релігійні стереотипи, з одного боку, орієн-

тують людину в поліконфесійному світі й дають змогу зберегти свою релігійну ідентичність, а з іншого – стають на заваді набуттю нової ідентичності. Вони впливають на усвідомлення себе та сприйняття вірян усередині своєї релігійної групи та відділення від інших релігійних груп. Стереотип слугує, зокрема, для ідентифікації людини зі своєю релігійною культурою, релігійною общиною. Актуальним на сьогодні постає питання виникнення та функціонування релігійних стереотипів в українському суспільстві. Зокрема, затребуваним є дослідження ролі українських релігійних стереотипів у формуванні та трансформації релігійної ідентичності особистості.

Отже, науковою проблемою роботи є дослідження специфіки впливу українських релігійних стереотипів на конструювання та становлення релігійної ідентичності сучасного українця.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Проблеми стереотипізації присвячені роботи В. Агеєва, Т. Васильєвої, І. Кона, Г. Мельника, К. Новикова, Г. Олпортта, О. Паригіна, П. А. Сорокіна, Р. Таджурі, Г. Тарда, Г. Теджфела, Т. Шибутані, В. Ядова. Такі вітчизняні дослідники, як П. Гнатенко, В. Павленко, В. Сичинський, С. Кримський, О. Кульчицький, А. Єрмоленко, Ю. Римаренко акцентують увагу на проблемі виникнення та функціонуванні етнокультурних стереотипів.

Релігійні стереотипи висвітлено в дослідженнях Т. Бистракової, М. Бутиріної, С. Алєдінової, О. Галенка, І. Дзюби, Р. Лавлинського Д. Угриновича, І. Налєтова, Л. Филипович.

Мета роботи – проаналізувати українські релігійні стереотипи в контексті формування релігійної ідентичності сучасного вірянина. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: по-перше, розкрити особливості виникнення та функціонування релігійних стереотипів в Україні; по-друге, дослідити вплив цих стереотипів на формування і трансформацію сучасної релігійної ідентичності.

Основний зміст роботи й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Термін «стереотип» уперше ввів у науковий обіг американський дослідник У. Ліппман. Учений визначає стереотип як «упередженні думки», які рішуче керують усім процесом сприйняття. Вони маркують визначені об'єкти – і знайомі чи незнайомі, і які майже незнайомі видаються знайомими, а незнайомі – глибоко чужими.

У психологічному словнику стереотип визначено як «відносно стійкий і спрощений образ соціального об'єкта (групи, людини, події, явища), що утворюється в умовах дефіциту інформації як результат узагальненого особистого досвіду індивіда й нерідко упереджених уявлень, прийнятих у суспільстві» [7, с. 384]. Стереотип – узагальнений образ країни, культури, релігії, який створюється впродовж тривалого часу.

Г. Теджфел, аналізуючи проблеми стереотипу, виділяє такі головні його характеристики:

1) люди легко проявляють готовність характеризувати загальні людські групи (чи соціальні категорії) недиференційованими, грубими і пристрасними ознаками;

2) така категоризація відрізняється міцною стабільністю впродовж тривалого часу;

3) стереотипи деякою мірою можуть змінюватися залежно від соціальних, політичних чи економічних змін, але цей процес відбувається вкрай рідко;

4) стереотипи стають чіткішими («проголошеними») й ворожими, коли виникає напруженість між групами;

5) діти їх засвоюють дуже рано й використовують ще задовго до виникнення чітких уявлень про ті групи, до яких вони належать;

6) стереотипи не створюють великої проблеми, коли немає іншої явної ворожості у відносинах груп, але їх важко модифікувати й керувати ними в умовах значної напруженості конфлікту» [1, с. 95–96].

Стереотип – це підведення об'єкта під узагальнене поняття. Йому властиве перебільшення одних ознак і применшення або повне відкидання інших. Він дає змогу людині вільно орієнтуватись у подіях, явищах, оскільки жодна людина не в змозі охопити повністю всю інформацію про те, що відбувається у світі. Це підтверджує вчений А. К. Байбурін, який убачає головним завданням стереотипу – «обробку інформації, що полегшує орієнтацію людини у світі». «Стереотипи, на думку автора, використовують для оцінювання співвіднесеності предметів до того чи того класу і приписування їм визначених характеристик» [2, с. 18].

Стереотип накопичує стандартизовані колективні уявлення і нав'язується індивідові під час навчання, спілкування. Він скеровує поведінку людини. Однак стереотипи можуть бути і істинні, і хибні. Стереотипи певною мірою визначають нашу поведінку та ставлення до навколишнього світу.

Однак такі уявлення не завжди відповідають дійсності, оскільки можуть ґрунтуватися на помилкових судженнях або недостовірних знаннях. Існують стереотипи, які притаманні лише якійсь одній культурі чи народові, а є такі, що присутні в багатьох культурах, переходячи з культури в культуру.

Стереотипи, з одного боку, полегшують пізнання людини, а з іншого, можуть призвести до спотворення картини світу та деструкції мислення. Стереотип пов'язаний з індивідуальними особливостями сприйняття та ставлення людини до навколишнього світу. Однак не менш важливе значення відіграють соціальні умови для підтримання існування, функціонування, або повного знищення та відродження стереотипів. Індивід у процесі соціалізації набуває певних знань, засвоює систему орієнтирів, умінь і навичок, що є необхідними для кожної особистості як соціальної істоти. Оволодіння визначеною сукупністю знань проектує наші уявлення про світ і, як наслідок, формує стереотипи. Трансформація соціальних відносин веде до зміни параметрів стереотипів і навіть до повного їх руйнування та заміни іншими.

Стереотипи утворюються в процесі соціалізації, де важливу роль відіграє сім'я. Саме в сімейному лоні формуються перші погляди, уявлення. Однак цілісне сприйняття дійсності та побудова власної картини світу відбуваються в процесі взаємодії з навколишнім середовищем, а саме як наслідок впливу соціальних факторів, зокрема різних інститутів.

Переважно всі такі характеристики притаманні й сучасним українським релігійним стереотипам. Релігійні стереотипи виражають відношення та ставлення однієї релігійної організації до іншої. Вони можуть викликати і позитивні емоції в людини, і негативні.

Релігійні стереотипи виникають і функціонують у суспільстві, відображаючи специфіку його конфесійного життя. Українські релігійні стереотипи безпосередньо пов'язані з трансформаціями, які відбуваються у сфері суспільного та релігійного життя. Водночас вони виступають факторами, які впливають на формування та зміни індивідуальної та колективної релігійної ідентичності.

Релігійні стереотипи формуються частково за допомогою засобів масової інформації. Вони не лише відтворюють реальність, а й певним чином створюють її. Особистість часто лише підтверджує ті стереотипи, більшість яких уже давно створенні ЗМІ. Автори книги «Церква і медіа 7 кроків до порозуміння» поділяють релігійні стереотипи, сформовані й функціонують в медійному просторі на позитивні та негативні. Зокрема, виокремлюючи з негативним спрямуванням, яке стосується православних церков: «обрядовір'я (тобто надання більшого значення обрядові, ніж його суті); православний фетишизм (надання перебільшеного значення іконам, хрестикам, мощам тощо)» [8, с. 30–32]. У зв'язку із цим у православ'ї нараховується найбільша кількість людей із формальною релігійною ідентичністю, де основним маркером виступають сліпе слідування обрядам і поклоніння священним об'єктам.

Щодо римо-католицької церкви автори книги «Церква і медіа 7 кроків до порозуміння» зазначають на сьогодні такі негативні стереотипи: «католик» походить від слова «кат»; це польська (або угорська), а отже, «не наша» Церква; католики – «езуїти»: підступні, хитруваті й нещирі; православний Схід протистоїть агресивному Заходу, тобто католикам і протестантам». Серед основних закидів до протестантів зазначають такі: «це сектанти (крапка, далі розмовляти нема про що); протестанти виникли кілька десятиліть тому й відкидають усю історію Церкви, якій дві тисячі років; це маленькі релігійні групки, які не варто серйозно брати до уваги; це прозелітизм, насадження чужої релігії; в основі їхньої діяльності – фінансові інтереси; використовують техніки зомбування, поповнюють паству через обман». Серед позитивних стереотипів, які допомагають у комунікаціях, виділяють такі: Православні церква – рідна українська віра: «Русь Православна»; Католицька церква – цивілізованість, досягнення Заходу, освіченість; Протестантська церква – займаються реальною роботою, соціальним служінням, слугують найбільш потребуючим» [8, с. 30–32].

Становлення незалежної української державності зумовлюють виникнення і формування нових релігійних стереотипів. Однак не менш важливе значення в процесі ідентифікації особистості з релігійними системами відіграють стереотипи, які сформувались у радянську й дорадянську епохи. Як зазначає вітчизняна дослідниця релігійних стереотипів Л. Филипович, «напрочуд життєвими виявилися стереотипи, сформовані ще в дорадянський період, зокрема про єдність трьох братніх слов'янських народів та їхню генетичну православність, про прозелітичність католицизму та його ворожість щодо незахідних народів і некатоліків, про наявність особливої східної політики Ватикану, мета

якої – знищення православ'я та вселенське панування, про чужість протестантизму духові народу та його традиціям, зокрема про їх сектантськість й аполітичність, яка виявлялась в нібито антидержавницьких (антиімперіалістичних, антиросійських) настроях протестантів»[9].

Вітчизняний дослідник І. Папаяні зазначає: «розгортання релігійної ідентичності актуалізується у двох напрямках вертикальному – трансцендентному (метафізичному) й горизонтальному (суспільному), де виокремлює такі рівні. У трансцендентному, вертикальний зріз релігійної ідентичності, комунікативною особливістю є відносини «Я» – «сакральне», тобто здійснюється на індивідуальному рівні та «Ми» – «сакральне» – на груповому рівні. У горизонтальному зрізі розгортання релігійної ідентичності актуалізується суспільний рівень, що задається комунікативним аспектом «Ми» як представники однієї, «своєї» релігійної конфесії та «Вони» – прихильники іншої, «чужої», стосовно нашої. Отже, суспільний рівень формується на основі схожості – об'єднання вірних в одну конфесію і відмінності – відокремлення від іншої, що проголошується установкою: «Ми не Вони» [6, с. 7–8]. У цьому випадку наявність релігійних стереотипів щодо інших конфесій дає змогу не лише провести чіткі демаркаційні лінії, а й сприяє формуванню власної конфесійної ідентичності. Вірянин співвідносить себе не лише з визначеною релігійною системою, а й із цінностями, нормами, догматами, обрядами, позитивними стереотипами.

Людина живе в поліконфесійному суспільстві, а тому й існує велика кількість конфесійних ідентичностей, а водночас і релігійних стереотипів. Релігійні стереотипи залежать від визначеної території, а тому слід вести мову про регіональні релігійні стереотипи, які функціонують в Україні. Людина, яка постійно проживає в межах певного регіону, характеризує його як «свій», «рідний» та ідентифікує себе з цією територією. Індивід ототожнює себе з тією конфесією, яка є найбільш численною і поширеною у своєму регіоні. Важливу роль відіграють і релігійні стереотипи, якщо стереотип має позитивну сутність, то вірянин намагається підтримати його та спростувати негативний стереотипічний образ.

У процесі історичного розвитку між суспільствами відбувається культурна та релігійна взаємодія, що зумовлює сприйняття однією релігійною організацією іншої – та навпаки. Така ситуація зумовлює виникнення нових стереотипів, що міцно вплітаються і закріплюються в колективну пам'ять народу та передаються від покоління до покоління. Релігійні стереотипи впливають на конструювання та становлення і індивідуальної, і колективної релігійної ідентичності особистості. Релігійні стереотипи мислення, які виникають унаслідок переживання сильних релігійних почуттів та емоцій, визначають ступінь розвитку релігійної ідентичності на індивідуальному та груповому рівнях. Унаслідок засвоєння норм, правил конкретної релігійної системи в особистості виникають та починають функціонувати стереотипи поведінки. Релігійні стереотипи існують та функціонують у суспільстві як набір вузьких припущень, які належать до визначеної конфесії. Як слушно зазначає Р. Ловлінський, «Релігійний стереотип впливає на релігійну ідентичність людини чи групи людей, оскільки вказує на конфесійну належність (наприклад, я – християнин), чи етнічну (наприклад, такий стереотипний ряд, як араб – мусульманин, датчанин – протестант, латиноамериканець – католик, росіянин – православний і так далі)»[5].

Однак із проголошенням незалежності в Україні виникла велика кількість нових стереотипів. На відміну від часів, коли релігія була забороненою, відбулися не лише зміни в ставленні до релігії, але значно змінились і самі релігійні стереотипи українського народу. Якщо в радянську епоху були поширеними уявлення про релігію, як «опіум для народу», а церква поставала прихистком для людей неосвічених і похилого віку, то в пострадянський період, навпаки, набули популярності стереотипи про переважаючу релігійність українця серед усіх інших народів. Закріпились уявлення і про те, що народ України має вроджену релігійність, що відзначається первинністю і вищістю православ'я.

Незважаючи на велику кількість стереотипів, які зародились у радянські й дорадянські часи та продовжують функціонувати до сьогодні, слід відзначити найпоширеніші релігійні стереотипи, які виникли в сучасному українському суспільстві. Серед існуючих релігійних стереотипів на особливу популярність заслуговують комплекс уявлень, які стосуються католицизму та католицької церкви. Переважно стереотипи щодо католиків негативного спрямування поширюють православні, висвітлюючи це у своїй літературі, викладаючи подібну інформацію на власних сайтах. У масовій свідомості залишилося вороже ставлення до католиків як наслідок роботи антикатолицької пропаганди

радянської влади. Ще й до сьогодні збереглися негативні висловлювання в адресу Папи Римського, католицьких монахів, Ватикану як антикомуністичного центру. На жаль, це стало причиною на шляху відродження католицької церкви в Україні в період незалежності.

У православних джерелах католицизм постає як чужий культурі й ментальності українського народу. Непоодинокими лунають засуджуючі вигукі щодо Ватикану, який посмів зазіхнути на територію, що традиційно належить юрисдикції православних церков. Місіонерську діяльність католицизму витлумачують як експансію та прозелітизм, що спрямована проти православного українського народу. Безуспішною залишаються і будь-які спроби екуменічних переговорів, останні сприймаються як спосіб католиків забрати всіх вірян до своїх лав та очолити цю спільноту. Найбільш виразно поширені антикатолицькі стереотипи поза межами західних областей України. Особливо акцентовано увагу на тому, що католики, зокрема уніати, були способом передовсім ополячення і окатоличення людей.

Не краща ситуація складається зі стереотипами, які стосуються протестантських конфесій. У масовій свідомості українців міцно закріплені переконання, що протестанти є чужими, які підтримують своє існування на території України лише завдяки фінансуванню західних країн. Протестантизм для українців є суто іноземним явищем, а тому не має можливості бути широко представленим на теренах нашої держави. Проблема полягає навіть у вживанні поняття «український протестантизм», яке викликає масу критики та невдоволення.

Актуальними на сьогодні постають православні стереотипи. Зокрема, найбільш поширеними залишаються уявлення про те, що Україна – православна держава. Хоча нам добре відомо, що згідно із законодавством наша держава відокремлена від церкви й жодна з релігій не має статусу державної. Православ'я не є єдиною існуючою конфесією, яку сповідують винятково всі українці, а тому можна вести мову лише про Україну як країну, у якій православні становлять переважну більшість. З православ'ям пов'язують відродження духовності України. Після 70-річної атеїзації православ'я відіграло консолідувальну роль на шляху віднайдення своєї ідентичності. Для українців це не лише конфесія, а передовсім це історія, мова, культура їхнього народу. А тому часто релігійна ідентичність українців визначається етнічною належністю. Я руський (українець), а отже, православний. Однак православ'я в Україні теж немає єдиного центру й поділено на три самостійні гілки, у зв'язку із чим виникають інші стереотипи. Зокрема, найбільшої популярності набули уявлення про неканонічність усіх православних церков, які не підпадають під юрисдикцію Московського патріархату. Як слушно зазначає із цього приводу Л. Филипович, «У конфесійних вимірах тожсамість України врешті концептуалізувалася у формулу: самостійна частина спільного православного простору. Як складова Вселенського православ'я, Українська православна церква все ще шукає своє історичне лоно, з якого народилася і Київська церква, і Київська митрополія, і Московський патріархат, і Київський патріархат. В православній свідомості переважно на буденному її рівні панують уявлення про канонічність тільки того православ'я, що знаходиться в евхаристійній єдності із РПЦ, а відтак всі інші православні – не благодатні і розкольники. І ці стереотипи здолати православній свідомості навіть складніше, ніж католикам, протестантам та віруючим інших віросповідань»[9].

Формування релігійної ідентичності відбувається на основі чіткої диференціації «своїх» та «чужих». Зокрема, на цьому наголошує М. В. Бутиріна: «поряд зі ствердженням автентичної релігійної ідентичності українців створювався також негативний образ «чужої релігії». За логікою контрастного мислення, характерною для формування стереотипів соціальної взаємодії, спочатку у свідомості закріплювалася негативна настанова, націлена на «не наше», а згодом вибудовувався і відповідний когнітивний базис. У повідомленнях мас-медіа концепт «іслам» пов'язувався з концептами «війна», «тероризм», «насилля»[4].

В Україні існує велика кількість негативних релігійних стереотипів, які здолати вкрай важко. Найбільше впливають такі стереотипи на людей малоосвічених, похилого віку, а також вірян-фанатиків. Цікавою в цьому зв'язку є думка дослідниці О. В. Белової, яка вважає, «що емоційний складник стереотипів виступає підґрунтям релігійного фундаменталізму»[3; с. 25–36]. Помітно відрізняється сприйняття стереотипів людьми з вищою освітою, ерудованих, які більш критично ставляться до узагальнень, що стосуються різних груп, у тому числі й релігійних.

Висновки. Релігійні стереотипи – це стійкі соціокультурні утворення, зумовлені етнічними, історичними, культурними особливостями середовища перебування індивіда. Вони є важливою структурною основою релігійної ідентичності. Соціокультурні, економічні трансформації суспільств-

ва продукують зміни існуючих стереотипів, у тому числі й релігійних. У межах такого процесу релігійні стереотипи визначають механізм формування і трансформації релігійної ідентичності особистості.

Джерела та література

1. Агеев В. С. Психологическое исследование социальных стереотипов / В. С. Агеев // *Вопр. психологии.* – 1986. – № 1.
2. Байбурин А. К. Некоторые вопросы этнографического изучения поведения // *Этнические стереотипы поведения* / А. К. Байбурин. – Л. : Наука, 1985. – С. 7–21.
3. Белова О. В. Этнические стереотипы по данным языка и народной культуры славян (Этнолингвистическое исследование) : дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.03 / О. В. Белова. – М., 2006. – 200 с.
4. Бутиріна М. В. Особливості функціонування стереотипів у мас-медійному середовищі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Natural/Vdpu/Soc_komun/2008_1/04.html
5. Лавлинский Р. А. Стеротип в функционировании религиозного сознания. – Электронный ресурс. – Режим доступа до тексту : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/gum/2011_2/Lavlinsk.pdf
6. Папаяні І. В. Феномен релігійної ідентичності в контексті філософсько-релігійного дискурсу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.11 «Релігієзнавство» / І. В. Папаяні. – К., 2010 – 16 с.
7. Психологический словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат. – 494 с.
8. Церква і медіа. Сім кроків до порозуміння / С. Бабинська, Ю. Завадська, М. Карапінка, О. Кулигіна. – К. : Ездра, 2012. – 240 с.
9. Филипович Л. Українські релігійні стереотипи та їх вплив на процеси культурної ідентифікації сучасних українців: європейський та альтернативний вектори [Електронний ресурс]. — Режим доступу до тексту : <http://www.risu.org.ua/ukr/study/religstudy/article;27763>.

Климук Ирина. Украинские религиозные стереотипы в контексте формирования современной религиозной идентичности. В период социокультурных, экономических трансформаций украинского общества, которые влияют на идентификационные процессы, возрастает актуальность формирования современной религиозной идентичности. Религиозная идентичность не является фиксированной константой, которая дается человеку при рождении, а конструируется индивидом в зависимости от индивидуальных и социальных условий. Статья посвящена анализу украинских религиозных стереотипов как одного из важнейших факторов, которые влияют на формирование и трансформацию религиозной идентичности украинцев. В работе раскрываются особенности возникновения и функционирования религиозных стереотипов на территории Украины. Выделяются основные характерные черты, которые свойственны украинским религиозным стереотипам. Автор показывает важность роли религиозных стереотипов в формировании личной и групповой религиозной идентичности. Отмечается, что изменение религиозных стереотипов продуцируют трансформацию религиозной идентичности.

Ключевые слова: стереотип, религиозный стереотип, индивидуальная религиозная идентичность, профессиональная идентичность.

Klimuk Iryna. Ukrainian Religious Stereotypes in the Context of the Formation of Modern Religious Identity. During the socio-cultural and economical transformation of Ukrainian society that affect the identification process, the relevance of the formation of modern religious identity is increased. Religious identity is not a fixed constant, which is given to a person at birth, it is constructed by the individual depending on the individual and social conditions. This article analyzes the ukrainian religious stereotypes as one of the most important factors that influence the formation and transformation of the religious identity of Ukrainians. The paper describes the peculiarities of appearance of religious stereotypes and their functioning on the territory of Ukraine. The main characteristics of ukrainian religious stereotypes are highlighted. The author shows the importance of the role of religious stereotypes in formation of personal and group religious identity. It is noted, that the changes of religious stereotypes produce transformation of religious identity.

Key words: stereotype, religious stereotype, personal religious identity, confessional identity.

Стаття надійшла до редколегії
17.03.2013 р.